

C

O

Locatie 'Spoorstraat 1' te
Roelofarendsveen, gemeente
Kaag en Braassem.
Een inventariserend veldonderzoek.

STAR 279
2010

E. Jacobs & H.W. van Klaveren

C

E

P

T

Colofon

Opdrachtgever
Buro SRO

Datum
februari 2010

Versie
concept versie 2

Auteurs
E. Jacobs & H.W. van Klaveren

Bestandsnaam
10003.standaardrapport.concept.v2.wpd

Projectcode Jacobs & Burnier
10003

Projectleider
E. Jacobs

ISBN-nummer
978-90-8762-XXX-X

Jacobs & Burnier
archeologisch projectbureau

adres
Veemarkt 186
1019 DG Amsterdam

telefoon
020 - 4637300

fax
020 - 4637277

e-mail
info@jacobs-burnier.nl

Jacobs & Burnier, archeologisch projectbureau V.O.F. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoudsopgave

Administratieve gegevens

1

1. Inleiding

2

2. Onderzoeksopdracht

3

3. Bureauonderzoek

4

3.1 Werkwijze

4

3.2 Afbakening onderzoeksgebied

4

3.3 Huidige en toekomstige situatie onderzoeksgebied

4

3.4 Landschappelijke en aardwetenschappelijke context

4

3.5 Historisch gebruik en bekende archeologische waarden

5

3.6 Verwachte archeologische waarden

7

4. Booronderzoek

8

4.1 Werkwijze

8

4.2 Resultaten

8

5. Conclusie

10

6. Advies

11

Literatuur

12

Verantwoording

13

Afbeeldingen

13

Bestanden

13

Jaren	Archeologische perioden		Geologische perioden
1500	Nieuwe tijd		H O L O C E E N
450 na Chr.	Middeleeuwen	Laat	
		Vroeg	
12 voor Chr.	Romeinse tijd	Laat	
		Midden	
		Vroeg	
800	IJzertijd	Laat	
		Midden	
		Vroeg	
2000	Bronstijd	Laat	
		Midden	
		Vroeg	
5300	Neolithicum	Laat	
		Midden	
8800	Mesolithicum	Vroeg	
		Laat	
		Midden	
		Vroeg	
voor 300.000	Paleolithicum	Laat	
		Midden	
		Vroeg	
			P L E I S T O C E E N

Archeologische perioden en aanvang tijdvakken in jaren

Administratieve gegevens

Opdrachtgever

Buro SRO
't Goylaan 11
3525 AA Utrecht
contactpersoon
Dhr. D.C. La Rose
Tel.: 030 - 2679198

Uitvoerder

Jacobs & Burnier, archeologisch projectbureau
Veemarkt 186
1019 DG Amsterdam
contactpersoon
Dhr. E. Jacobs
Tel.: 020 - 4637300

Bevoegd gezag

Gemeente Kaag en Braassem
Sector Gemeentewerken
Postbus 1
2370 AA Roelofarendsveen
contactpersoon
Dhr. G. van Rijn
Tel.: 071 - 3327272

Locatie

gemeente
Kaag en Braassem
plaats
Roelofarendsveen
toponiem
Sporstraat 1
kadaster
Gemeente Alkemade, sectie B, nr. 1923

Kaartblad

31A

RD-coördinaten

NW 103276 / 468630
NO 103325 / 468636
ZO 103325 / 468599
ZW 103282 / 468593

Archisnummers

meldingsnr.: 38993
onderzoeksnr.: 29972

J&B-projectgegevens

projectcode: 10003
veldteam: C.Y. Burnier & H.W. van Klaveren
uitwerking: E. Jacobs & H.W. van Klaveren

1. Inleiding

In opdracht van Buro SRO is op 2 februari 2010 ten behoeve van het project 'Spoorstraat 1' te Roelofarendsveen, gemeente Kaag en Braassem, provincie Zuid-Holland door Jacobs & Burnier, archeologisch projectbureau een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd.

Aanleiding voor het onderzoek vormt de voorgenomen ontwikkeling van de locatie waarbij de ondergrond plaatselijk verstoord zal worden.

Op de Cultuur Historische Kaart, provincie Zuid-Holland maakt de locatie evenwel deel uit van een zone waar een middelhoge kans ten aanzien van de aanwezigheid van archeologische waarden aan is toegekend (www.geo.zuid-holland.nl).

Gezien de toegekende verwachtingswaarde is in het kader van de voorgenomen ontwikkeling door de bevoegde overheid, de gemeente Kaag en Braassem, een archeologisch (voor)onderzoek verplicht gesteld.

Het voorliggende rapport beschrijft de resultaten van het in het kader van deze verplichting uitgevoerde gecombineerde bureau- en inventariserende veldonderzoek middels grondboringen.

2. Onderzoeksopdracht

In het ten behoeve van het onderzoek geformuleerde Plan van Aanpak (Van Klaveren 2010) zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- het vaststellen van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden op de onderzoekslocatie.
- het verkrijgen van een indicatie van de gaafheid en conserveringstoestand van eventueel aanwezige archeologische waarden;
- het verkrijgen van een indicatie voor de datering van eventueel aanwezige archeologische waarden;
- toetsen van de archeologische verwachting van het terrein;
- het verkrijgen van een indicatie van de verspreiding van de archeologische waarden;
- het vaststellen of, en zo ja waar, sprake is van een ongestoorde natuurlijke bodemopbouw;
- het op basis van de resultaten formuleren van een advies voor eventueel noodzakelijk vervolgonderzoek.

Ten behoeve van het beantwoorden van bovengenoemde vragen is een gecombineerd bureau- en inventariserend veldonderzoek middels grondboringen uitgevoerd.

De keuze voor de inzet van grondboringen voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen is daarbij gebaseerd op het feit dat booronderzoek, in vergelijking met andere vormen van vooronderzoek, zoals proefsleuven, een snelle en efficiënte methode betreft voor het in kaart brengen van de bodemopbouw van een locatie en het verwerven van inzicht in de aan- of afwezigheid van archeologische waarden. Verder vormen grondboringen een geschikte methode voor het opsporen van vindplaatsen, die zich kenmerken door een archeologische laag of een vondststrooiing met een voldoende hoge dichtheid (Tol e.a. 2006). Op basis van de aanname dat op de locatie mogelijk sprake zou kunnen zijn van nederzettingssporen uit de Nieuwe tijd zou op de hier besproken locatie waarschijnlijk aan deze voorwaarden worden voldaan.

Bij het uitvoeren van booronderzoek wordt verder binnen de beroepsgroep een onderscheid gemaakt tussen een verkennende en een karterende fase. Een verkennende fase richt zich met name op het verkrijgen van informatie over de bodemopbouw in een gebied en het verwerven van inzicht in de eventuele verstoringsgraad. Een karterend booronderzoek richt zich op het toetsen van een specifieke verwachting en het vaststellen van de aan- of afwezigheid van vindplaatsen (Tol e.a. 2006). Op basis van het feit dat het hier beschreven onderzoek zich voornamelijk richt op het toetsen van de op basis van een bureauonderzoek opgestelde verwachting kan het als een karterend booronderzoek betiteld worden.

In overeenstemming met de in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1) genoemde specificaties is het onderzoek aangemeld bij het Centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis II). Op basis van deze aanmelding zijn de resultaten van het onderzoek binnen dit systeem geregistreerd onder onderzoeksnummer 29972.

3. Bureauonderzoek

3.1 Werkwijze

Het bureauonderzoek is uitgevoerd ten behoeve van het verkrijgen van informatie over zowel de aanwezige, als de verwachte archeologische waarden. Tevens geeft het bureauonderzoek inzicht in de geologische, geomorfologische en bodemkundige opbouw van het gebied.

Voor het uitvoeren van het bureauonderzoek is gebruik gemaakt van de door de opdrachtgever en gemeente verstrekte informatie, de Cultuurhistorische Kaart van de provincie Zuid-Holland, gegevens uit het Archeologisch Informatiesysteem (Archis II), beschikbaar historisch kaartmateriaal en relevante literatuur.

3.2 Afbakening onderzoeksgebied

Het plan- en tevens onderzoeksgebied is gelegen aan de westzijde van de dorpskern van Roelofarendsveen, aan de Spoorstraat 1. Kadastraal staat dit perceel geregistreerd als 'gemeente Alkemade, sectie B, nr. 1923'.

Aan de noordzijde wordt het plangebied begrensd door de Spoorstraat, aan de westzijde door het perceel Spoorstraat 5 en aan de oost- en zuidzijde door de Voorstraat. De totale omvang van het onderzoeksgebied bedraagt circa 1300 m² (afb. 1 & 2).

3.3 Huidige en toekomstige situatie onderzoeksgebied

Op de locatie bevindt zich het zogenoemde 'Wit-Gele Kruisgebouw'. Het oostelijke deel hiervan is het oudst en dateert uit het midden van de vorige eeuw. De resterende delen betreffen latere aanbouwen.

NAP-hoogte maaiveld: 2,53 m - NAP tot 3,98 m - NAP (boringen)
Grondwatertrap: III of IV* (Archis)

De voorgenomen ontwikkeling omvat de sloop van de bestaande bebouwing en de aanleg van nieuwbouw. De exacte diepte tot waarop bodemverstorende activiteiten zullen plaatsvinden is op dit moment onbekend.

3.4 Landschappelijke en aardwetenschappelijke context.

De onderzoeksgebied bevindt zich in het 'westelijk veengebied'. De belangrijkste aanwezige geologische eenheden volgens de indeling van De Mulder *et al.* (2003) betreffen de Formatie van Naaldwijk en de Formatie van Nieuwkoop, respectievelijk kustafzettingen en veen. Beide formaties zijn gevormd in het Holocene.

De ontwikkeling van het gebied werd direct of indirect beïnvloed door de Holocene zeespiegelrijzing en de daarmee samenhangende stijging van de grondwaterspiegel (Berendsen 2004). Het begin van het Holocene werd gekenmerkt door een snelle zeespiegelstijging. Vanaf 5000 jaar geleden, toen het tempo van stijging geleidelijk afnam, werd ter plaatse van de Hollandse kust een strandwallensysteem gevormd. Achter de strandwallen ontstond het 'Hollandse getijdenbekken', een waddegebied, dat verder landinwaarts overging in een kweldergebied (De Mulder *et al.* 2004). Hier vond afzetting van zand en klei plaats die tot het Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk worden gerekend. Verder landinwaarts ontwikkelden zich kustmoerassen, waar in een brak milieu veen werd gevormd, tegenwoordig aangeduid als de Basisveen Laag, onderdeel van de Formatie van Nieuwkoop. Onder invloed van de stijgende zeespiegel verschoof de zone met kustmoerassen geleidelijk landinwaarts en kwam daardoor topografisch steeds hoger te liggen. Als gevolg van de voortgaande transgressie werd het veen in de kustmoerassen door

de zee overspoeld en kon er opnieuw zand en klei worden afgezet, die eveneens tot het Laagpakket van Wormer worden gerekend.

De afname van de zeespiegelstijging resulteerde in een toenemende aanvoer van zand naar de kust, waardoor het strandwallensysteem zich kon stabiliseren. Naarmate de strandwallen hoger en breder werden, kreeg de zee steeds minder frequent toegang tot de lagune achter de strandwallen. De meeste zeegaten waardoor de zee toegang had tot het achterland, slipten geleidelijk dicht en het getijdenbekken werd opgevuld.

Door de aanvoer van water uit de grote rivieren, zoals de Oude Rijn, en door regenwater trad verzoeting op en breidde het veengebied zich steeds verder uit. Dit leidde tot de vorming van een enkele meters dikke veenlaag, Hollandveen Laagpakket genoemd, op de mariene afzettingen. Op de aanvankelijk nog brakke kwelderafzettingen ontwikkelde zich eerst voedselrijk rietveen. Indien daarna geen overstromingen plaatsvonden en het veen dus uitsluitend was aangewezen op de aanvoer van regenwater, werd het milieu snel voedselarm. Daardoor konden zich onafhankelijk van het grondwater veenmosvenen ontwikkelen.

Naast de grote rivieren waren er talloze stroompjes, die het veengebied ontwaterden (Berendsen 2004). Deze bestonden uit smalle, zeer diepe geulen, die zich steeds verder vertakten. Kenmerkend hierbij zijn de zandige geulafzettingen met verslagen organische resten en de uit zandige silt opgebouwde oeverwallen. Tijdens overstromingen werd in de moerasgebieden tussen de rivierarmen verder klei afgezet.

Rond 900 na Chr. kwam er een einde aan de veengroei en werd een begin gemaakt met de ontginning ervan ten behoeve van landbouw (De Mulder *et al.* 2003). Later, vooral na 1400 na Chr., kwam daar de winning van turf als brandstof bij. Hierbij werd veen afgegraven of opgebaggerd (Berendsen 2000). Dit afgraven van het veen leidde tot de vorming van grote plassen, die zich bij storm steeds verder uitbreidden. Doordat deze een gevaar voor de omgeving opleverden, zijn ze later voor het grootste deel drooggemalen.

Binnen Archis II is de bodem op de locatie vanwege de ligging binnen de bebouwde kom niet gekarteerd. Op basis van de omringende zones mag uitgegaan worden van een tochteerdgrond in zavel, code pMo50-III/IV*, waarin de * aangeeft dat de waterstand kunstmatig beheerst wordt. Tochteerdgronden hebben een humeuze of humusrijke, niet-venige zwarte bovengrond op een ondergrond van slappe klei. Ze worden aangetroffen in droogmakerijen.

Binnen Archis II is de geomorfologie op de locatie vanwege de ligging binnen de bebouwde kom van Roelofarendsveen niet gekarteerd. Op basis van de omringende zones mag uitgegaan worden van een vlakte van getijdenafzettingen, code 2M35.

3.5 Historisch gebruik en bekende archeologische waarden

Historisch gebruik

Aan het begin van het Holoceen maakte de regio deel uit van wad- en kweldergebied dat geen goede vestigingslocaties bood. Uitzondering hierop vormde de relatief hoger gelegen zandige oevers van de kreken en geulen, die het gebied doorsneden, alsook de zandige opvulling van de kreken zelf. Dergelijke geulen zijn wel in de regio aanwezig, maar ontbreken voor zover bekend op of in de directe nabijheid van de onderzoekslocatie.

In de loop van Prehistorie werden de in de regio aanwezige kreekruggen evenwel overdekt door een dik pakket veen. Vanwege het natte en drassige karakter werd dit in de periode van de Late Prehistorie tot en met de Vroege Middeleeuwen als vestigingslocatie gemedend. Alleen in periode van een verbeterde afwatering, o.a. in de IJzertijd en Romeinse Tijd, trok men in meer of mindere mate het veen in. Bewoning in deze periode beperkte zich evenwel grotendeels tot de randen van de veenkussens.

Pas tegen het eind van de Vroege en het begin van de Late Middeleeuwen werd op grote schaal begonnen met het ontginnen van de veengebieden aan weerszijden van de Oude Rijn. Het onderzoeksgebied zelf is gelegen in een (voormalig) veengebied, dat gelegen is tussen Kaag, Braassem en Leidse Meer. In 1290 werd het gebied aangekocht door Dirk van Alkemade. De vernatting van het gebied als gevolg van de ontginning en het steken van veen werd bestreden met de aanleg van dijken. Roelofarendsveen zelf ontstond kort na 1342 aan de Goog ten zuiden van het onderzoeksgebied (www.plaats.nl). De Goog was mogelijk de middelste van de drie wateringten, waarlangs het water van de Oude Rijn door het Hoogheemraadschap van Rijnland afgevoerd werd naar het Leidse Meer.

Op de kaart van Floris Balthasars uit 1611-1615 zijn de Goog en Roelofarendsveen schematisch afgebeeld. De Langeweg ten zuiden van het plangebied is recht afgebeeld. Het gebied ten noorden van de weg lijkt op dat moment nog niet ingepolderd te zijn.

Kort daarop verandert dat echter en rond 1631 moet de Goog of Goochpolder, waar de onderzoekslocatie deel van uitmaakt ontstaan zijn. In de polder werd veen gestoken wat leidde tot het ontstaan van diepe plassen. Om waterhuishoudelijke risico's tegen te gaan werd in 1715 door de Staten van Holland het recht verleend om de Googpolder binnen zeven jaar te bedijken en droog te malen. De daarbij aangelegde ringdijk volgde grotendeels de voormalige polderkades (www.rijnlandsemolenstichting.nl).

Op een anonieme kaart van het Hoogheemraadschap van Rijnland uit 1746 is deze situatie afgebeeld (afb. 3.2). Op zowel deze kaart als de veldminuut uit de periode 1811 - 1832 (afb. 3.3) en de Bonnekaart van circa 1900 (afb. 3.4) is zichtbaar dat dan geen sprake is van bebouwing binnen het onderzoeksgebied.

De huidige gemeente Kaag en Braassem is op 1 januari 2009 ontstaan als gevolg van de samenvoeging van de gemeenten Jacobswoude en Alkemade. Laatstgenoemde omvatte de dorpen Roelofarendsveen, Oude Wetering, Nieuwe Wetering, Rijpwetering, Oud Ade en Kaag. Elk van deze dorpen kende, afhankelijk van zijn ligging, een economisch zwaartepunt. Zo betreft Roelofarendsveen van oudsher een tuinbouwdorp (Van der Steur 1985).

Regionale archeologische context

Op de Cultuur Historische Kaart, provincie Zuid-Holland (www.geo.zuid-holland.nl) maakt de locatie deel uit van een zone waar een middelhoge kans op de aanwezigheid van archeologische waarden is toegekend. Op de IKAW daarentegen maakt de locatie deel uit van een zone met een zeer lage kans ten aanzien van de aanwezigheid van archeologische waarden (Archis II, februari 2010). Laatstgenoemde waardering is daarbij gebaseerd op het feit dat de locatie in een voormalige droogmakerij is gelegen en dat het oorspronkelijke maaiveld in het verleden vergraven is. De waardering van de Cultuur Historische kaart daarentegen is ook gebaseerd op de diepere ondergrond.

Voor de onderzoekslocatie zelf staan binnen Archis II geen archeologische waarden geregistreerd. Wel zijn in de nabijheid van de locatie enkele onderzoeken uitgevoerd. Deze worden in het onderstaande kort besproken. De nummers tussen haakjes refereren daarbij naar de codes waaronder de desbetreffende gegevens in Archis II geregistreerd staan. De onderzoeken binnen de nabijgelegen dorpskernen van Oude Wetering en Roelofarendsveen blijven daarbij buiten beschouwing vanwege het feit dat zij geen relevante informatie opleveren voor de hier besproken locatie.

Op ongeveer 1000 meter ten noordoosten van het onderzoeksgebied is een booronderzoek uitgevoerd. Hierbij zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden aangetroffen (meldingsnr. 14768/onderzoeksnr. 12714).

Op 400 meter ten zuiden van het onderzoeksgebied is eveneens een booronderzoek uitgevoerd. Hierbij kon geconstateerd worden dat sprake was van de aanwezigheid van een op een pakket veen gelegen ophogingspakket. Aanwijzingen voor de aanwezigheid van een vindplaats zijn evenwel niet waargenomen (meldingsnr. 23158/onderzoeksnr. 18051).

Op 1000 meter ten westen van het onderzoeksgebied is een booronderzoek uitgevoerd waarbij geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden zijn aangetroffen (meldingsnr. 32427/onderzoeksnr. 29326).

Voor een locatie circa 750 meter ten westen van het onderzoeksgebied is recentelijk een bureauonderzoek uitgevoerd. Het resultaat is nog niet binnen Archis aangemeld (meldingsnr. 38761).

Ten westen van de locatie is in het kader van de aanleg van de HSL het traject van de spoorlijn archeologisch onderzocht (meldings- en onderzoeksnr. 10019). Hierbij zijn ter hoogte van het onderzoeksgebied geen archeologische waarden aangetroffen.

3.6 Verwachte archeologische waarden

Aan het begin van het Holoceen maakte de regio deel uit van wad- en kweldergebied dat geen goede vestigingslocaties bood. Uitzondering hierop vormde de relatief hoger gelegen zandige oevers van de krekken en geulen, die het gebied doorsneden, alsook de zandige opvulling van de krekken zelf. Dergelijke geulen zijn wel in de regio aanwezig, maar ontbreken voor zover bekend op of in de directe nabijheid van de onderzoekslocatie. Voor deze periode geldt dan ook een lage archeologische verwachting.

In de Late Prehistorie raakte het gebied vervolgens overdekt met veen en vormde tot aan het eind van de Vroege Middeleeuwen geen geschikte vestigingslocatie.

Vanaf de Late Middeleeuwen werd op grote schaal begonnen met het ontginnen van het veen en later ook met het afgraven ervan ten behoeve van de turfwinning.

Ook op de hier besproken locatie is in de loop van de Nieuwe tijd het veen waarschijnlijk geheel afgegraven. Aanwezigheid van sporen uit de Late Middeleeuwen wordt dan ook onwaarschijnlijk geacht. In het tweede kwart van de 18de eeuw is de polder vervolgens drooggemalen en kon opnieuw bewoning plaats vinden. Historisch kaartmateriaal toont binnen het onderzoeksgebied evenwel tot aan het begin van de twintigste eeuw geen bebouwing. Afgezien van sporen die samenhangen met het landgebruik in deze periode, is ook voor de Nieuwe tijd vooralsnog sprake van een lage archeologische verwachting.

4. Booronderzoek

Conform het Plan van Aanpak (PvA, Van Klaveren 2010) is op 2 februari 2010 een inventariserend veldonderzoek middels grondboringen verricht.

4.1 Werkwijze

Tijdens het booronderzoek zijn door een veldteam, bestaand uit drs. C.Y. Burnier en drs. H.W. van Klaveren, handmatig vier grondboringen uitgevoerd.

Bij de boringen is, in overeenstemming met het PvA, gebruik gemaakt van een grondboor met 12 cm diameter en vanaf het bereiken van ongestoorde lagen van een guts. Boring 3 werd in eerste instantie vanwege de aanwezigheid van puin gestuit op een diepte van 1,4 m - mv. Vervolgens is enkele meters ten westen ervan opnieuw geboord. Deze boring kon doorgezet worden tot 3 m - mv. De maximaal behaalde einddiepte bedroeg 4 m - mv.

De boorkernen zijn verbrokkeld en met het blote oog geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren, zoals houtskool, (verbrand) bot, aardewerk, vuursteen e.d.

De X- en Y-waarden van de boorlocaties zijn ingemeten met behulp van een meetlint en gekoppeld aan de rondom de locatie aanwezige bebouwing. De Z-waarde is bepaald door middel van een waterpasinstrument. Hierbij is gebruik gemaakt van een NAP-punt aan de voet van de watertoren te Roelofarendsveen. De hoogte van dit punt (031A0210) bedraagt 0,372 m boven NAP en is voor het laatst gecontroleerd op 2000-11-17.

Uit de verkregen hoogtematen blijkt dat de hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen varieert van 2,53 m - NAP (boring 3) tot 3,98 m - NAP (boring 4). Dit verschil in hoogte hangt samen met de huidige inrichting van het perceel en heeft geen geologische of archeologische betekenis.

Bij het digitaliseren van de veldgegevens is gebruik gemaakt van het programma AutoCad 2000. De resultaten van de boringen zijn vastgelegd in een digitaal bestand (Quattro-pro 9, uitwisselbaar met Excel).

4.2 Resultaten

4.2.1 *Geologie*

Aan de hand van de boorresultaten kan een ideaalprofiel samengesteld worden, waarbinnen vier eenheden onderscheiden kunnen worden. Deze worden in het onderstaande van oud naar jong, van onder naar boven besproken (afb. 5).

Eenheid 1 bestaat uit drie sub-eenheden, eenheid 1A, eenheid 1B en eenheid 1C.

Eenheid 1A bestaat uit een pakket lichtgrijze matig zandige matig slap klei, dat geband is met zandlagen. Dit pakket is alleen aangeboord in boring 1. De bovenzijde bevindt zich daar op 5,81 m - NAP. De onderzijde ervan is niet bereikt, maar de dikte van het pakket bedraagt minstens 2 m.

Eenheid 1B dekt eenheid 1A af en bestaat uit een pakket matig stevig, matig kleiig groengrijs zand met schelpen en rietresten. De bovenzijde ervan bevindt zich op een diepte van 5,13 m tot 5,38 m - NAP en de dikte varieert van 0,60 tot 0,65 m.

Eenheid 1C dekt eenheid 1B af en bestaat uit een pakket groengrijze, matig siltige en matig zandige kleien. De bovenzijde ervan bevindt zich op een diepte van 4,51 tot 4,78 m - NAP en de dikte varieert van 0,60 tot 0,65 m. Dit betreft evenwel niet de oorspronkelijke top aangezien deze in latere tijden vergraven is.

Op grond van de landschappelijke ligging, samenstelling en stratigrafische positie wordt eenheid 1A t/m 1C geïnterpreteerd als een pakket mariene afzettingen, behorend tot het

Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk. In het pakket zijn geen indicatoren voor de aanwezigheid van archeologische waarden waargenomen.

Eenheid 1 wordt afgedekt door eenheid 2, die uit een pakket matig venige, matig zandige, matig stevige bruinigrijze klei bestaat met daarin klei- en veenbrokken. De top ervan bevindt zich tussen 4,38 m tot 4,41 m - NAP en de dikte bedraagt 0,10 tot 0,15 m.

Op basis van de samenstelling en stratigrafische positie wordt eenheid 2 beschouwd als de vergraven en omgezette top van eenheid 1. Deze bewerking zal plaatsgevonden hebben tijdens het steken van veen (zie ook eenheid 3) in de loop van de 17de eeuw.

Eenheid 3, die eenheid 2 afdekt, bestaat uit matig zandig (donker) bruinrijze gevlekt, matig stevig veen. In het pakket, dat 0,30 tot 0,45 m dik is, is sprake van het voorkomen van kleibrokken, schelpen en fragmenten baksteen.

Op basis van de samenstelling en stratigrafische positie wordt eenheid 3 geïnterpreteerd als een antropogeen pakket dat gevormd is bij het aan het begin van de 18de eeuw droogmaken van de Googpolder. Het gaat daarbij om omgezette restanten van het oorspronkelijk op de locatie aanwezige pakket Hollandveen. Ook na het droogmaken van de polder zal het pakket in het kader van agrarische activiteiten vermoedelijk in enige mate zijn omgezet en bewerkt.

Eenheid 4, waarvan de top het huidige maaiveld vormt, betreft een gelaagd pakket van zand en klei dat bij boring 1 en 2 een dikte van respectievelijk 0,30 en 0,15 m heeft. Bij boring 3 en 4 bedraagt de dikte respectievelijk meer dan 3 m en 0,80 m. In de eenheid komen veenbrokken en schelpen voor en is bij boring 3 sprake van fragmenten plastic.

Op grond van samenstelling en ligging aan het huidige maaiveld wordt eenheid 4 beschouwd als een recent gevormd pakket dat ontstaan is bij de aanleg van de huidige inrichting in de 20ste eeuw. Gezien het zandige karakter is een deel van het materiaal daarbij zeker van elders aangevoerd.

4.2.2 Archeologie

In of aan de top van eenheid 1, mariene klei- en zandafzettingen, behorend tot het Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk, zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden aangetroffen.

In de loop van de Nieuwe tijd, vermoedelijk bij het afgraven van het veen in de loop van de 17de eeuw, is eenheid 2 gevormd. Deze bestaat uit de omgezette top van eenheid 1, vermengd met ander materiaal.

Bij het droogmaken van de polder in de 18de eeuw is vervolgens eenheid 3 ontstaan. Het gaat daarbij om omgezette restanten van het oorspronkelijk op de locatie aanwezige pakket Hollandveen, vermengd met klei afkomstig uit onderliggende eenheden. Aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden in de vorm van bebouwingssporen zijn overeenkomstig de verwachting niet aangetroffen.

Het geheel wordt afgedekt door een pakket grond dat is opgebracht c.q. ontstaan is ten tijde van de aanleg van de huidige inrichting van de locatie gedurende de 20ste eeuw. Plaatselijk, o.a. bij boring 3, is de ondergrond daarbij tot op grote diepte verstoord.

Samenvattend kan gesteld worden dat op de locatie geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden zijn aangetroffen. In overeenstemming met de bekende historische gegevens is pas vanaf de 20ste eeuw sprake van bebouwing op de locatie.

5. Conclusie

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan gesteld worden dat locatie in de periode van de Prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen deel uitmaakte van een nat en drassig gebied dat niet aantrekkelijk was voor bewoning. Alleen hoger gelegen delen van het landschap, zoals geul- of kreekruigen, werden indien de omstandigheden dat als woon- of vestigingslocatie uitgekozen. Dergelijke geulen bevinden zich voor zover bekend evenwel niet binnen of in de directe nabijheid van het onderzoeksgebied.

Vanaf de Late Middeleeuwen werd op grote schaal begonnen met het ontginnen van het veen en later ook met het afgraven ervan ten behoeve van de turfwinning. Ook op de hier besproken locatie is in de loop van de Nieuwe tijd het veen waarschijnlijk geheel afgegraven. In het tweede kwart van de 18de eeuw is de polder vervolgens drooggemalen. Historisch kaartmateriaal uit de Nieuwe tijd toont binnen het onderzoeksgebied evenwel tot aan het begin van de twintigste eeuw geen bebouwing.

Tijdens het aansluitend op het bureauonderzoek uitgevoerde booronderzoek kon vastgesteld worden dat de ondergrond ter plaatse bestaat uit mariene afzettingen, behorend tot het Laagpakket van Wormer, Formatie van Naaldwijk, eenheid 1. In of aan de top hiervan zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden aangetroffen.

In de loop van de Nieuwe tijd, vermoedelijk tijdens het afgraven van het veen in de loop van de 17de eeuw, is de oorspronkelijke top van eenheid 1 vergraven en omgezet, eenheid 2. Tijdens het droogmaken van de polder in de 18de eeuw is vervolgens hier bovenop eenheid 3 gevormd, bestaand uit omgezette restanten van het oorspronkelijk op de locatie aanwezige pakket Hollandveen.

Het geheel wordt afgedekt door een pakket grond dat is opgebracht c.q. ontstaan is ten tijde van de aanleg van de huidige inrichting van de locatie gedurende de 20ste eeuw, eenheid 4. Plaatselijk, o.a. bij boring 3, is de ondergrond daarbij tot op grote diepte verstoord.

Samenvattend kan gesteld worden dat op de locatie geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden zijn aangetroffen.

6. Advies

Tijdens het veldonderzoek zijn geen aanwijzingen aangetroffen voor de aanwezigheid van archeologische waarden.

Op basis hiervan wordt geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen.

Indien tijdens de werkzaamheden in het kader van de voorgenomen ontwikkeling alsnog (toevals)vondsten worden gedaan, dienen deze direct aan het bevoegd gezag gemeld te worden.

Over de onderzoeksresultaten en het daarop gebaseerde advies dient evenwel contact opgenomen te worden met het bevoegd gezag, de gemeente Kaag en Braassem.

Literatuur

ANWB, 2004: *Topografische Atlas Zuid-Holland 1:25.000*, ANWB bv, Den Haag.

Berendsen, H.J.A., 2000: *Landschappelijk Nederland*, Assen.

Berendsen, H.J.A., 2004: *De vorming van het land, Inleiding in de geologie en de geomorfologie*, Assen.

Berendsen, H.J.A., en E. Stouthamer, 2001: *Paleogeographic Development of the Rhine-Meuse delta, the Netherlands*, Assen.

Klaveren, H.W. van, 2010: Plan van Aanpak voor de uitvoering van een archeologisch vooronderzoek middels grondboringen op de locatie 'Spoorstraat 1' te Roelfarendsveen, gemeente Kaag en Braassem, provincie Zuid-Holland, *Intern document Jacobs & Burnier, archeologisch projectbureau*, Amsterdam.

KNA, 2006: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 3.1*, SIKB, Gouda.

Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhoff en T.E. Wong, 2003: *De ondergrond van Nederland*, Groningen/Houten.

Steur, A.G. van der (red.), 1985: *Tussen Kaag en Braassem, Bijdragen tot de geschiedenis van de gemeente Alkemade*, Alphen aan den Rijn.

Tol, A.J., J.W.P. Verhagen, M. Verbruggen, 2006: *Leidraad inventariserend veldonderzoek, deel: karterend booronderzoek*, SIKB, Gouda.

Verantwoording

Afbeeldingen

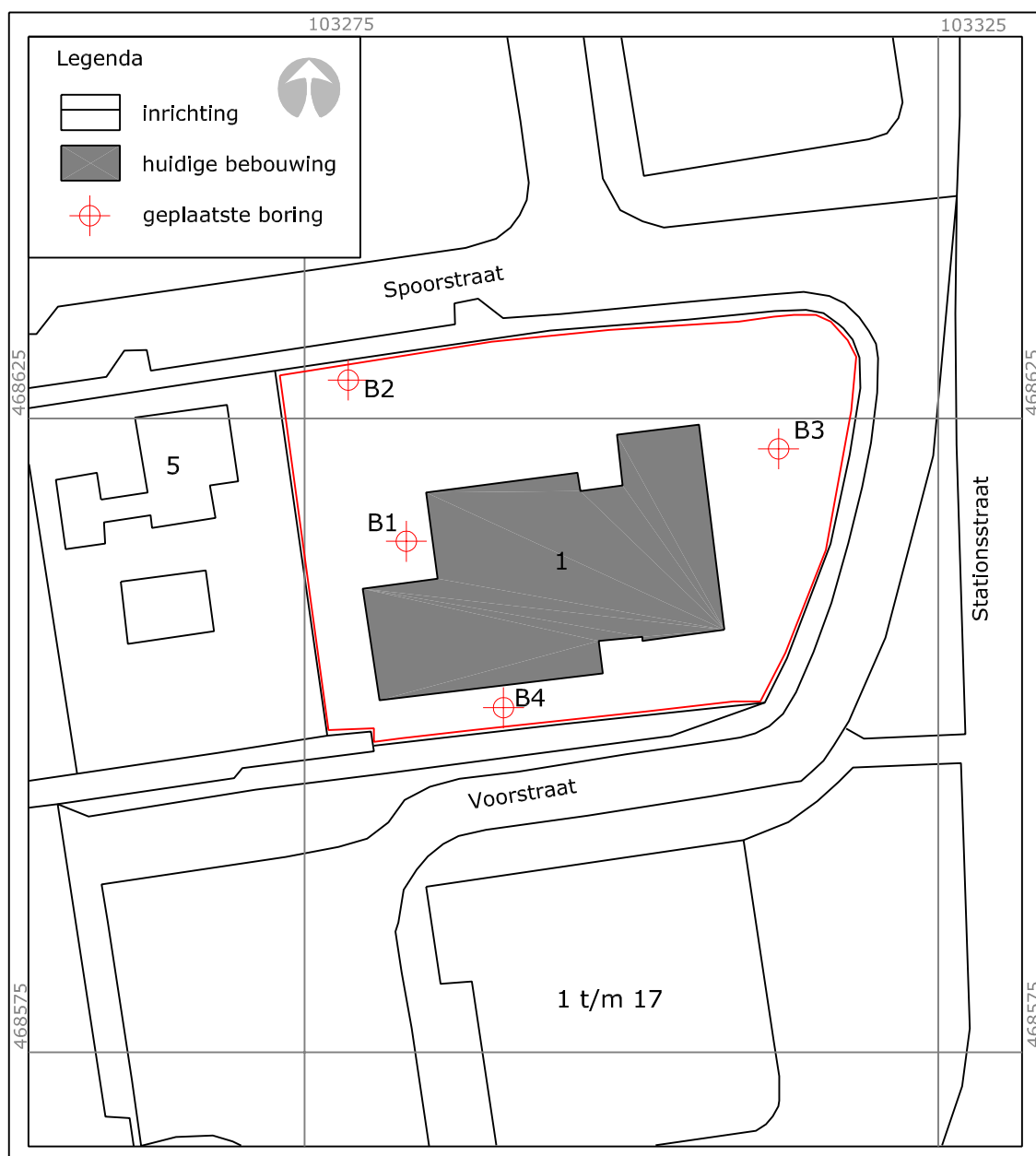
- afb. 1: Locatie onderzoek, *Jacobs & Burnier, archeologisch projectbureau en ANWB 2004*
- afb. 2: Onderzoekslocatie en boringen, *Jacobs & Burnier, archeologisch projectbureau*
- afb. 3.1: Uitsnede uit een kaart van Floris Balthasars van Berckenrode, 1611-1615, bron: *www.library.tudelft.nl*
- afb. 3.2: Uitsnede uit een kaart van het Hoogheemraadschap van Rijnland, bron: *www.watwaswaar.nl*.
- afb. 3.3: Uitsnede Kadastrale Minuut 1811 - 1832, bron: *www.watwaswaar.nl*.
- afb. 3.4: Uitsnede Bonnekaart 1900, bron: *Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed*
- afb. 4: Uitsnede Archis II, *Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed*
- afb. 5: Boorstaten, *Jacobs & Burnier, archeologisch projectbureau*

Bestanden

10003.standaardrapport.concept.v2.wpd
10003.standaardrapport.afbeelding01.concept.v2.wpd
10003.standaardrapport.afbeelding02.concept.v2.dwg
10003.standaardrapport.afbeelding03.concept.v2.wpd
10003.standaardrapport.afbeelding04.concept.v2.pdf
10003.standaardrapport.afbeelding05a.concept.v2.dwg
10003.standaardrapport.afbeelding05b.concept.v2.dwg

Afb. 1: Onderzoekslocatie op beide kaarten in rood aangegeven.

Afb. 2: Onderzoekslocatie en geplaatste boringen.

Afb. 3.3: Detail uit de veldminuut van 1811-1832. Het onderzoeksgebied is aangegeven met een rode rechthoek.

Afb. 3.4: Detail uit de Bonnekaart, circa 1900. Het onderzoeksgebied is aangegeven met een rode cirkel.

Afb. 4: Uitsnede Archis II

februari 2010

Locatie 'Spoorstraat 1' te Roelofarendsveen, gemeente Kaag en Braassem (meldingsnr. 38993)

104794 / 469653

102080 / 467435

Legenda

PLAATSNAMEN

● VONDSMELDINGEN

● WAARNEMINGEN

□ TOP10 ((c)TDN)

■ ONDERZOEKEN

■ ONDERZOEKSMELDINGEN

MONUMENTEN

■ archeologische waarde
■ hoge archeologische waarde
■ zeer hoge archeologische waarde
■ zeer hoge arch waarde, beschermd

IKAW

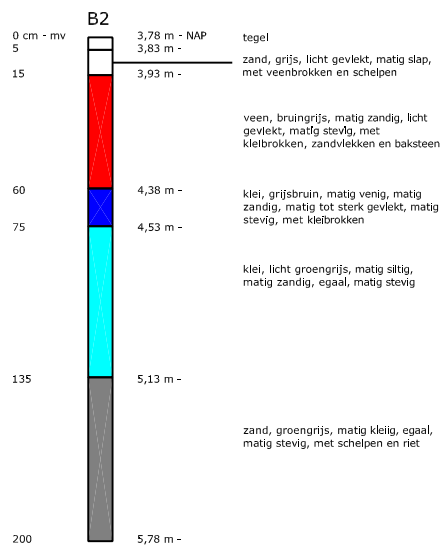
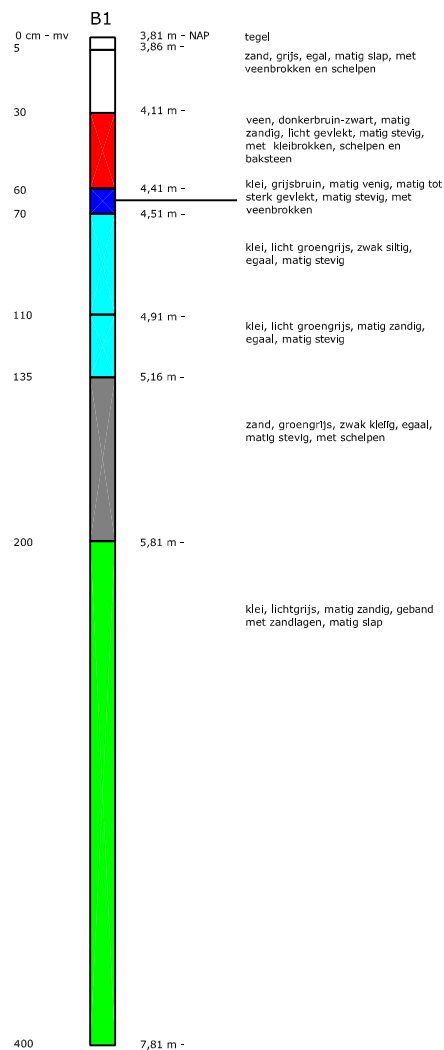
■ zeer lage trefkans
■ lage trefkans
■ middelhoge trefkans
■ hoge trefkans
■ lage trefkans (water)
■ middelhoge trefkans (water)
■ hoge trefkans (water)
■ water
■ niet gekarteerd

0 500 m

Archis2

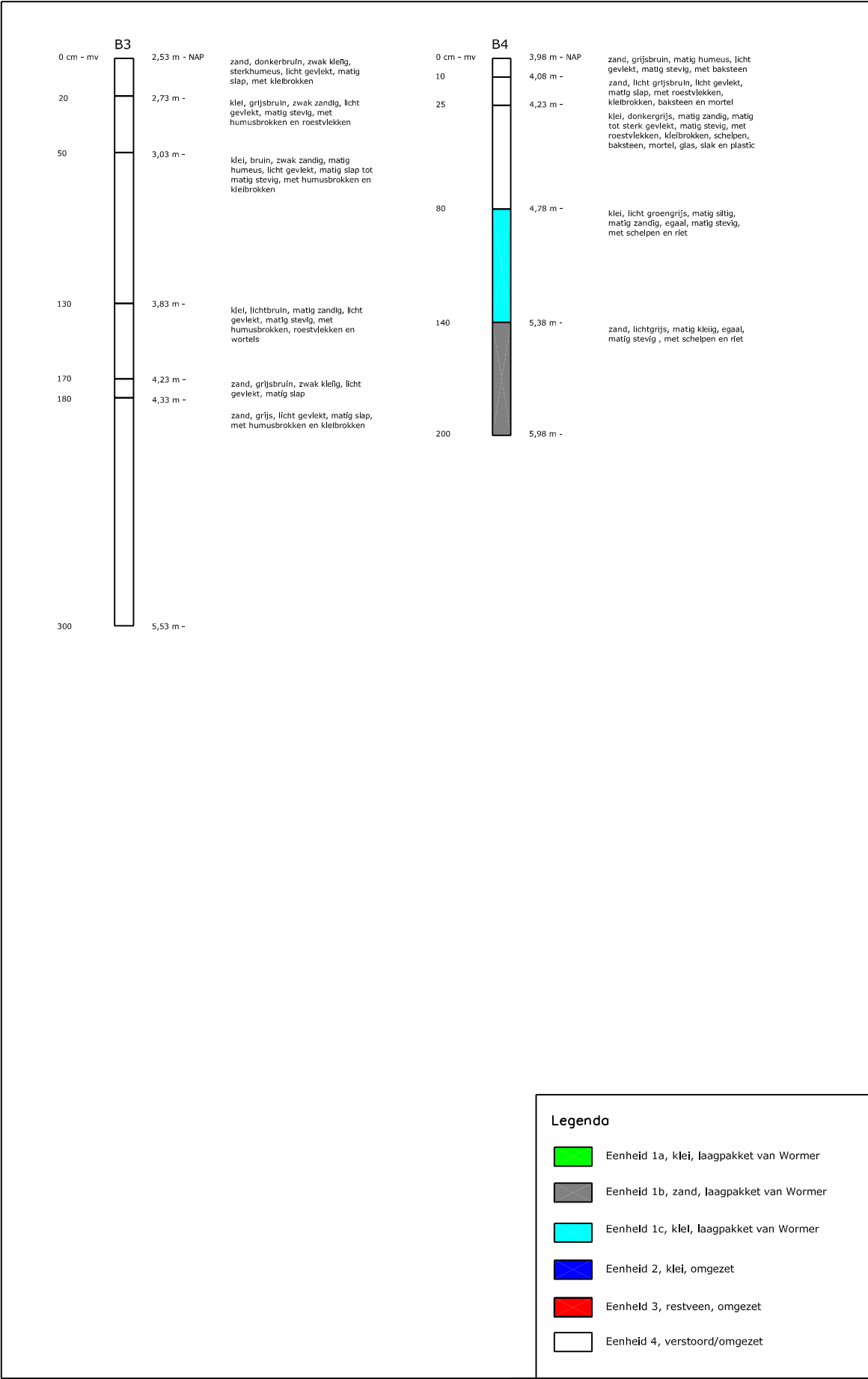
Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Legenda

- Eenheid 1a, klei, laagpakket van Wormer
- Eenheid 1b, zand, laagpakket van Wormer
- Eenheid 1c, klei, laagpakket van Wormer
- Eenheid 2, klei, omgezet
- Eenheid 3, restveen, omgezet
- Eenheid 4, verstoord/omgezet

Afb. 5a: Boorstaten, boringen 1 & 2.

Afb. 5b: Boorstaten, boringen 3 & 4.